

ANNONS:

ANNONS:

Kulturdebatt

Sven-Eric Liedman: Mitt liv är snart slut – men ännu är det fullt av must

UPPDATERAD 12:26 PUBLICERAD 11:15

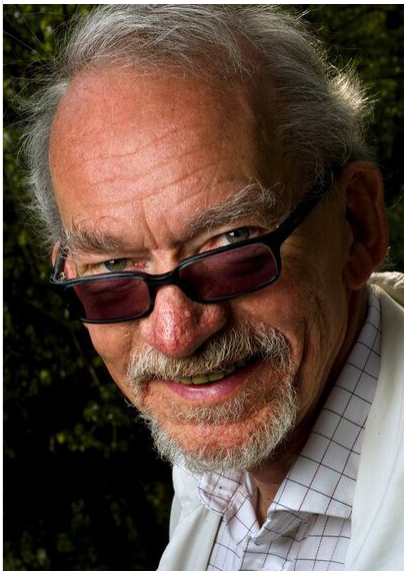
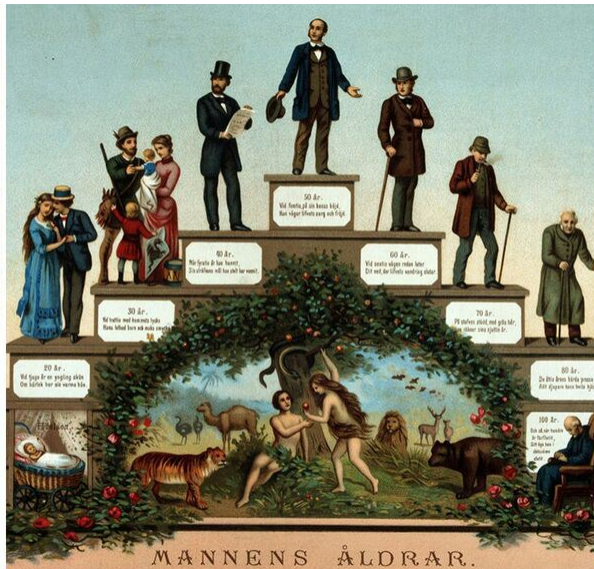

Foto: Joakim Roos, Nordiska museet

Uppmärksamheten kring Ebba Buschs husaffär med en 81-årig man har visat hur komplicerad samhällets relation till äldre människor är. Men jag tillhör inte er, jag är min egen, skriver idéhistorikern Sven-Eric Liedman, 81.

Detta är en opinionstext i Dagens Nyheter. Skribenten svarar för åsikter i artikeln.

Läs senare

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Veckans utvalda artiklar som rör det nya coronaviruset.

Skaffa nyhetsbrev

81-åringen lämnar mig ingen ro. Även jag är en 81-åring. Jag ser på birthday.se att mannen med huset är tre veckor äldre än jag.

I offentligheten omtalas "81-åringen" med ett stänk av medlidande. Så gammal och komma i bråk med Sveriges mest hårdföra politiker! Tonen i kommentarerna gör mig lika full av skratt som när man under pandemin talar om vi måste skydda "våra gamla".

ANNONS:

Jag tillhör inte er, jag är min egen.

I radion hör jag ett program om något som kallas "ålderism". Ordet är vidrigt fullt men ska beteckna diskrimineringen av gamla

ANNONS:

människor. Jag försöker tänka efter: har jag själv blivit utsatt för "ålderism"? Efter en stunds funderande kommer jag fram till det enkla svaret: Knappast, åtminstone inte än.

Visst, åldrandet ser man tydligare i andras ögon än i egna. Folk viker oftare hänsynsfullt undan när jag kommer trottoaren fram än går rakt mot mig. På den tiden som man obehindrat kunde åka buss och spårvagn erbjöds jag inte sällan en sittplats.

[Läs mer. Sven-Eric Liedman: Vi lever i en tid som kräver goda läsare](#)

Men uppenbarligen finns det gamla människor som behandlas illa eller nonchalant. Det har talats mycket om äldreboenden under det senaste året. Det mest skandalösa är kanske inte att så många där dött i covid-19. Snarare är det att man numera måste vara nära döden för att över huvud få en plats där. Även utan pandemi dör var tionde intagen inom en vecka, var femte under första månaden. Bara varannan överlever första året.

Med en rysning tänker jag på vilket liv dessa gamla måste ha haft innan boendet gav dem en plats.

ANNONS:

Under nästan hela mitt liv har jag hört påståendet att gamla människor behandlades med större respekt "förr i världen", alltså i ett avlägset förflutet. Jag har inte reflekterat närmare över hur det verkligen förhöll sig, säkert därför att jag inte fördjupat mig i temat ålderdom tidigare.

Men nu har intresset vaknat, och jag läser ett mäktigt bokverk, "A history of old age" (2005). På sätt och vis är det en konsthistoria som återger målningar, skulpturer och teckningar som fångar gamlingar i alla tänkbara situationer och positioner, från det groteska till det sublimala. Det är en fantastisk samling.

KD-ledaren Ebba Busch i Uppsala tingsrätt under den muntliga förberedelsen till tvistemålet med den 81-årige mannen. Foto: Jonas Ekströmer/TT

Utgivaren, Pat Thane, har också skrivit inledningen och sammanfattar där på ett utmärkt sätt alla följande kapitel som sträcker sig från antiken till nutiden. Hon ger inte mycket för påståendet att folk med vitt hår behandlades särskilt respektfullt någon gång i det förflutna. Åtminstone i den västerländska kulturen (och det är bara den hon talar om) är det äldre med makt och pengar och möjligen också med vissa intellektuella företräden som vinner respekt. Då som nu är synen på de gamla i mycket en fråga om samhällsklass. De i toppen kan möta vördnad, de i botten däremot förakt eller i bästa fall likgiltighet.

Åldrade kvinnor råkar ännu värre ut än män. Redan i klimakteriet förlorar de i status. Under århundraden avbildades de ofta som häxor. Först under 1900-talet kunde de tillskrivas ett eget värde – men även då spelar klass in, liksom nu.

Mottot för hela boken är hämtat från den mest klassiska av alla texter om åldrandet, Ciceros "De senectute" från 40-talet före vår tideräkning. Ålderdomen respekteras bara om den kräver sina rättigheter och behåller kontrollen till sista andetaget, säger Cicero.

Inga små krav! Men sannolikt stämmer påståendet än i dag.

Inte för att döden, utslocknandet, skrämmer mig

Naturligtvis är det alltid en nackdel att ha hunnit långt på livets väg. Jag har haft många fördelar tidigare i livet. Född man, "vit" (alltså vagt gulgråbrun i skinnet), med både föräldrar och mor- och farföräldrar födda i det land som jag fortfarande lever i. Därtill lång utbildning. Idel sådant som gör livet mindre komplicerat.

Och, viktigt att tillägga, relativt frisk.

Men för varje dag tilltar den nackdel som det innebär att vara gammal. Jag har artros, särskilt i knäna, säkert en betalning för att jag sprang så många halv- och helmaraton i medelåldern. Går

mina 10.000 steg om dagen men allt långsammare.

Att vara gammal innebär först och främst att återstoden av livet är ganska kort. Inte för att döden, utslocknandet, skrämmer mig. Ända sedan barndomen har jag haft ett hobbyintresse för biologin och fascinerats av själva det levande. Det är sant som det står i Bibeln att människan är "förgänglig som blomman på ängen". Det är en fantastisk tillfällighet att man alls finns. En dag finns man inte längre. Det är helt naturligt.

[Läs mer. Per Svensson: Ebba Busch gjorde politik av det personliga – det kan bli hennes fall](#)

ANNONS:

Och samtidigt är tanken att inte längre få följa tillvarons och historiens stora drama längre svår att smälta. En vår i framtiden ska jag inte kunna se förgätmigejen blomma eller höra koltrasten sjunga. Inte följa de närmaste. Inte läsa de nya eller gamla böckerna. Inte ens på avstånd betrakta världens öden.

Och själv vara föremål för den tvära övergången från "han är" till "han var".

Så är det, och så har det alltid varit för alla. Det är existensens grundvillkor. Inte mycket att orda om, och ändå ständigt ett ämne för våra ord.

Men inte än! Ännu är livet fullt av must. Jag har glädjen av att ha sinnena i behåll och minnet intakt. Framtiden är fortfarande liksom ett oskrivet blad. Jo, jag vet: en dag anmäler sig den slutliga sjukdomen, alltid lika ovälkommen. Men inte än!

En stor nackdel med hög ålder är alltid att fler och fler jämnåriga vänner och bekanta försvinner. Tillvaron får stora revor, som den briljanta historikern Eva Österberg skrev till mig härom året. Det gäller att ha eller skaffa sig nya vänner som är yngre. Barnen, barnbarnen, i mitt fall till och med barnbarnsbarnen, förstås. Men också andra som ännu är mitt i livet. Man har visserligen inte glädjen av ett långt gemensamt förflutet. Men man får ett friskt inflöde av ett yngre liv.

Men glädjen över det avlägset förflutna behöver inte dämpa nyfikenheten för det som håller på att ske

Det finns också en glädje i att kunna minnas ett långt förflutet. Det som varit finns med mig som ett ändlöst blädderblock. Jo, jag vet att ett minne inte är en kopia av tidigare händelser utan en ständig nyskapelse. Men faktum kvarstår att jag varit samtida med så mycket som nu tillhör en värld som är mycket olik den nuvarande. Jag minns statarna och mjölkerskorna i min hemby som hukade under det stora godset. Jag minns krigsslutet med flaggan som hissades på "torget" och "Du gamla, du fria".

Jag minns Lunds universitet från 1957 och framåt. Det första barnet föddes när jag var 25. Jag disputerade på det gamla viset, i frack och stjärkrage 1966. Jag var en något äldre vän till de typiska 1968:orna.

Så kan jag bläddra vidare fram till i dag.

Livets yttre har förändrats många gånger om. I min hemby fanns det, om jag minns rätt, tre bilar men många hästskjutsar. Telefonstationen stängde klockan nio på kvällen. Det fanns en enda radiokanal och ingen tv.

Kvinnor som inte var herrskap var klädda i sjalett. Det passade sig inte att kvinnor vistades utomhus barhuvade. Sverigedemokraterna, som är så förälskade i Sveriges förflutna, har ingen aning om den saken.

Men glädjen över det avlägset förflutna behöver inte dämpa nyfikenheten för det som håller på att ske. Det nya får bara ett djup som en tredimensionell bild. Mycket som händer är ofattbart hemskt och påminner om det som hände under min barndom i Europa och världen. Den galna nationalismen har kommit tillbaka, bara i ny skepnad. Överallt åter den sig in.

Det finns en motrörelse till klimatförändringarna. Greta Thunberg under en Fridays for future-manifestation. Foto: Jessica Gow

Samtidigt finns det goda tecken på en motrörelse, inte minst i USA.

Miljöförstörelsen var påtaglig redan när jag var ung. Nu är den monstruös. Klimatförändringarna accelererar.

ANNONS:

Men också där finns en motrörelse. Ack, om den kan få politiker och företagsledare att inte bara prata utan också agera!

Kunskapsföraktet är utbrett runt om i Sverige och världen. Samtidigt gör vetenskapen väldiga framsteg. Vecka efter vecka ser jag "Vetenskapens värld" på SVT och häpnar och gläds.

Min vän fysikern skickar mig artiklar som han skrivit och jag försöker förstå dem så långt jag kan. Han är kritisk mot mer fantastiska teorier i fysiken om många parallella världar och annat liknande. Hans tankar passar mig förträffligt. Jag är liksom han en inbiten realist.

Läsningen är fortfarande en obruten glädje för mig. Fack och romaner, nytt och gammalt: det blir en försvarlig hög varje månad. Läsningen hänger för mig ihop med skrivandet. Så har det varit sedan jag var fjorton.

Läsa, skriva, promenera – det är min vardag.

Samt då och då ett glas vin med den kära.

Bäddar inte dessa politiker för en demografisk katastrof? Födelsetalen ligger för lågt för att befolkningen ska reproduceras

Nu märker jag att min beskrivning blir väldigt glättad. Men glädjeämnena avtecknar sig hela tiden mot en mörkare fond. Snart är tiden ute. Jag har haft tur. Men en dag är det slut; och den dagen är av allt att döma inte så avlägsen.

Jag har lite svårt för den professionella optimism som käckt utropar att "70 är det nya 50". Det är sant att vi i den privilegierade världen blir allt äldre och allt friskare, och det är underbart. Men krämporna finns där, och ju äldre vi blir, desto mer hjälp behöver vi. Snart kräver berget av äldre många nya unga starka händer. De flesta av dagens politiker har som främsta mål att sänka skatterna och begränsa inflödet av människor utifrån till ett minimum. Bäddar inte dessa politiker för en demografisk katastrof? Födelsetalen ligger för lågt för att befolkningen ska reproduceras.

För egen del hinner jag säkert undan innan de stora problemen kommer. Men vad är det för en tröst? Det kan vara mina barns generation som får det svårt i ett alltför ålderstiget Europa.

Vi 81-åringar slipper snart ut ur vår ålders trånga bur. I varje fall blir mannen från Uppsala snart 82. Jag följer efter tre veckor senare.

Läs mer:

[Sven-Eric Liedman: En balansakt mellan kungen och penningpåsen](#)

ÄMNET I ARTIKELN

Kulturdebatt	
Äldreomsorg	
Coronaviruset	
Ebba Busch	

TEXT

Sven-Eric Liedman

Idéhistoriker och författare

[Skriv ut](#) [Rätta artikel](#)

Kommentera artikeln

I samarbete med Ifrågasätt Media Sverige AB:s ("Ifrågasätt") tjänst Ifrågasätt erbjuder DN möjligheten för läsare att kommentera vissa artiklar. Denna tjänst tillhandahålls således av Ifrågasätt som också är ansvarig för tjänsten.

De kommentarer som Ifrågasätt tillgängliggör på tjänsten visas i anslutning till dn.se. DN granskar inte kommentarerna i förväg. Kommentarer omfattas inte av utgivarens ansvar enligt yttrandefrihetsgrundlagen och de är inte heller en del av den grundlagsskyddade databasen dn.se.

Grundreglerna för kommentarer är:

- håll dig till ämnet
- håll en god ton
- visa respekt för andra skribenter och berörda personer i artikeln.

I övrigt gäller de regler för kommentarer som framgår av Ifrågasätts användarvillkor och som du godkänner i samband med att du skapar ett konto för kommentering. Ifrågasätt förbehåller sig rätten att radera kommentarer i efterhand. DN kan genom eget beslut ta bort kommentarer.

IFRÅGASÄTT

Logga in/Skapa konto

Skriv din kommentar... 0/1500

Referens

Kommentera

Mikael Rein - 1 minut sedan

Tack för fin text!

Svara

Reagera

Gloria Jabalquinto Jaque - 28 minuter sedan

Sven-Eric: du skriver så fantastiskt fint och du är inte rädd för döden, jag är 12 yngre än du, men har en enorm rädsla för döden, det kan bero på att jag inte har "levt" efter den fascistiska militärkuppen i Chile...

Svara

Reagera

Helena Martinson - 33 minuter sedan

TACK!

För en mycket välskriven och läsvärd upplevelse! Mycket att reflektera och fundera på, men också inspireras av.

Svara

Reagera

Visa 3 till

Visa alla

Läs om hur Ifrågasätt hanterar information kring **personuppgifter** och **IFRÅGASÄTT cookies**.

Dölj kommentarer

Ta del av DN

DN:s appar
e-DN
DN.VR
DN i PDF-format
Korsord
Arkivet
Insändare
Nyhetsbrev
Följ ämnen och skribenter

Kundservice

Bli prenumerant
Kundservice
Prenumerationsärenden
Kunderbjudanden
Mitt konto
Vanliga frågor & svar

Om DN

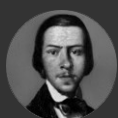
Om cookies
Personuppgiftspolicy
Annonsera
Annonsvänligt Sverige
Anmäl störande/felaktig annons

Kontakta DN

Här hittar du information om hur du kontaktar de olika avdelningarna på DN, samt lämnar feedback på våra tjänster och produkter.

Kontakta oss

Följ oss

Punkten efter Dagens Nyheter har funnits med allt sedan det första numret 23 december 1864. Grundaren Rudolf Wall lär ha satt dit den med tanken att Dagens Nyheter inte bara är ett namn. Det är också en avslutad mening, ett konstaterande av vad som hänt. Därför sätter vi punkt även i vår tid.

Chefredaktör och ansvarig utgivare: Peter Wolodarski | Redaktionschef: Anna Åberg | Vd: Anders Eriksson | Redaktionell utvecklingschef: Martin Jönsson | Administrativ redaktionschef: Fredrik Björnsson | Utrikeschef: Pia Skagermark | Kulturchef: Björn Wiman | Politisk redaktör: Amanda Sokolnicki
© Dagens Nyheter AB 2021

Byt version Mobil Tablet

DN.